

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Бурятия
МО «Джидинский район»
МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им.М.Д.Цаганова»

РАССМОТРЕНО
руководитель МО гуманитарного цикла
Галсанова С.Ж.
Протокол № 1 от 30.08. 2024г

УТВЕРЖДЕНО
Директор школы
Доржиева С.С.
Приказ №5 от 31.08.2024г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

Учебного предмета «Бурятский язык»

на 2024 – 2025 учебный год

ступень обучения: основное общее

класс: 6

количество часов: 68

уровень: базовый

Разработана: Эрдыниева Татьяна Климовной,
учителем бурятского языка и литературы
I квалификационной категории

с.Дэдэ-Ичетуй, 2024 г.

Тайлбари бэшэг. (Пояснительная записка).

6-дахи классай буряад хэлэ үзэхэ тобшо тайлбари иимэ журамшуулхан баримта бэшэгүүд дээрэ үндэһэлнэ:

- Закон Российской Федерации “ Об образовании” ФЗ РФ № 273 от 29.12.2012г.;
- Закон Республики Бурятия “Об образовании” № 204- V от 13.12.2013г/
- Приказ Министерства образования и науки “Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта среднего общего образования № 413 от 17.05.2013 г.;
- Приказ Министерства образования и науки РФ от 31.12. 2015 г. № 1578 «О внесении изменений в федеральный государственный образовательный стандарт среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.05.2013 г № 413»;
- «О плане действий по модернизации общего образования на 2011-2015 гг.» (распоряжение Правительства РФ от 07.09.2010 г. № 1507-р)
- Приказ Министерства образования и науки РФ от 26.01.2016г. № 38 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки РФ от 28.12.2018 г.№345»;
- Методических рекомендаций «Об организации преподавания бурятского языка и литературы в ОО РБ в 2017-2018 учебном году» от 26.06.2015 № 02-16/2100;
- Закон Республики Бурятия «О языках народов РБ» от 10.06.1992г. №122-ХП;
- Постановление Главного государственного санитарного врача РФ от 29.12.2010г. № 189 «Об утверждении СанПиН 2.4.2.2821-10 «Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях»;
- Устава МБОУ «Верхнеичетуйская средняя общеобразовательная школа им М.Д Цаганова»
- Положения о рабочей программе МБОУ «Верхне-Ичетуйская СОШ им. М.Д.Цаганова» (Приказ № 5 от 30.08.2020 г.);

Гол шухала зорилгонууд (цели):

- ургажа ябаа залуу үетэндэ эрдэм болбосоролой үндэһэ һууриие гүнзэгыгөөр ба бата бэхээр үгэхэ;
- һурагшадые Буряад республикын гүрэнэй аман ба бэшэгэй хэлэтэй болгохо;
- ниитын болон ажахын хэрэгтэ түрэлхи хэлээ хэрэглүүлжэ хургаха;
- арадайнгаа түүхэ, аман зохеолойнь баялиг, ёһо заншал, соёл болбосорол – эдэ бүгэдэндэ түшэглэн, тэдэниие хургажа, хугжөөжэ, хүмүүжүүлжэ, буряад үндэһэ яһатанай гүнзэгы мэдэрэл бүрилдүүлхэ.

Зорилгонууд

1. *Һурагшадые литературна хэлэндэ һургалга.* Абяануудые зүбөөр үгүүлхэ, үгэнүүдэй лексическэ удхые зүб ойлгохо, удхын сохилто зүбөөр хэрэгдэхэ дадалтай болгохо. Мэдүүлэл соо хэрэглэгдэһэн үгэнүүд һуури байраяа зүбөөр олоһон, удхынгаа талаар бэе бэетээ зүбөөр холболдонхой байха ёһотой. Нютаг хэлэнэй онсо илгаануудта анхаралаа хандуулха: алибаа нютагта тус үгые гү, али абяае иигээд үгүүлдэг, харин литературна хэлэндэ иимээр үгүүлдэг гэжэ зэргэсүүлэн ойлгуулха шухала.

2. *Һурагшадай үгын нөөсые арьбажуулга ба мэдүүлэл зохёолгы хугжөөлгэ.* Уран зохёол, сонин, сэтгүүлнүүдые уншадаг һурагшын хэлэн тодо сэбэр, үгэ баянтай, мэдүүлэлнүүдые зүбөөр найруулха дадалтай байдаг. Хүшэр удхатай үгэнүүдые ойлгуулжа хэрэглүүлхэ шухала, словарна хүдэлмэри хэшээл бүхэндэ эмхидхэгдэжэ байха ёһотой. Хэрбээ һурагшада ойлгогдосогүй үгын байбалнь, «Буряад хэлэнэй сахим һураха ном» соо «Толи» гэхэн бүлэг нээбэл, багшанарай ба һурагшадай хэрэглэхэ 14 зүйлэй толинуудые ашаглан, хэрэгтэй үгэнүүдэй зүб бэшэлгэ, оршуулга, тайлбаринь олдохо аргатай.

3. *Холбоо хэлэлгэдэ һургалга.* Буряад хэлэ заалгын гол зорилгонуудай нэгэн – хүнүүдэй хоорондоо харилсаха арга боломжо гүнзэгырүүлгэ, һанал бодолоо зүбөөр, үгэ баянтайгаар

дамжуулха шадабари хүгжөөлгэ. Энэ шадабари болон дадал буряад хэлэнэй, уран зохёолой ба дунда хургуулида үзэгдэжэ байгаа бүхы предметүүдээр хэшээлнүүдтэ хэлэлгэ хүгжөөхэ элдэб даабаринуудыг хурагшадаар дүүргүүлхэдэ бэхжүүлэгдэдэг. Зохёолго болон найруулга бэшэхын тула хурагшад хүдэлмэрингөө сэдэб зүбөөр шэлэн олохо, гол удхыень тодоор ойлгохо, юрын гү, али орёо түсэб зохёожо шадаха дүршэлтэй болохо ёготой. Үгэнүүдэй удхые, тэдэнэй холбоо, хэлэлгын уран аргуудыг зүбөөр хэрэглэхэ. Оролто хубияа – шухала хубида, түгэхэлдэ гуримтайгаар шэнжэлэн орожо, зохёолгоёо бэшэхэ.

6-дахи класста туд программа бэелүүлэгдэхэдэ, хуралсалай номууд ба дидактическа материалнууд, таблицанууд болон буряад хэлэнэй диск дээрэ үндэһэлжэ зохоогдобо. Хуралсалай ябадал иимэнүүд технологи болон методико дээрэ эмхигдэнэ: түлэблэлэй, блогой, шэнжэлүүлжэ ойлгуулха, зохоохы, бэдэрэлгын онол аргууд. Заалгын ба шэнжэлэн үзэлгын замуудыг тодоруулдаг, багшалхы эрдэм ухааниг буряад хэлэ зааха методико гэдэг. Методико хадаа хэлэ шудалгыг тодоруулна, мэдэсыень элирүүлнэ, раздел бүхэнийг ямар класста хэды шэнээн гүнзэгыгөөр ба үргэнөөр үзэхэ ёготойб гэжэ шэнжэлнэ, багша ямар арга боломжонуудыг хэрэглэхэб, заалгая хайшан гэжэ найжаруулхаб гэжэ тодоруулна. Методико дидактикатай нягта холбоотой. Методико хүмүүжүүлгын, эрдэмэй болон хуралсалай үедэ хүнэй ханаан сэдхэлэй хүгжэлтэ (психикэ) шудалдаг, багшалхы ухаан сэдхэлтэй, тэрэнэй психологическа үндэһэ хуури шэнжэлдэг психологитой тон нягта холбоотой. Ёһо журам эбдэдэггүй хүмүүжүүлгын асуудалнуудыг хараадаа абажа, буряад хэлэнэй методико этикетэй, эстетиктэй харилсаатай байдаг. Тэрэһээ гадна буряад хэлэнэй методико ондоо дүтэрхы хуралсалай предметүүдтэй нягта холбоотой: буряад литература, ород хэлэн ба литература, түүхэ, хүгжэм, дүршэлэн харуулдаг искусствотой. Буряад хэлэнэй методико хургуулийн багшанарай дүй дүршэл шэнжэлдэг, онсодходог ба тэрээн дээрэ үндэһэлдэг.

Буряад хэлэнэй методикын гол түлэб үзэлнүүд (основный принципы) иимэнүүд байна:

Хургалгын үедэ хэрэглэгдэдэг үзэгдэлнүүд иимэ:

- ажабайдалтай холбоо

- гуримтай ба зоригон хуралсал: ойлгосо, харуулан ойлгосо, хуралсалай зорилго, предмет, багша, хурагша.

Хурагшадай мэдэсэ, шадал, дадалыень шалгаха янзонууд: шалгалтын упражненинууд, бэшэмэл харюунууд, тестнүүд, диктантнууд, шалгалтын холимог хүдэлмэри, аман шалгалта, хөөрэлдөөн, хурагшадтай уридшалан хүдэлэлгэ, хүсэд шийдхэгдээгүй асуудалнуудыг шэнжэлүүлэн тайлбарилга, сахим хураха номоор даабаринуудыг дүүргэлгэ.

Бэелүүлхэ болзор ба шата – 2021-2022 хуралсалай жэл.

Мүнөө үеын хуралсалай ябасада оруулагдажа байһан федеральна стандарттай холбоотой. Тэрээн соо багша бүхэн «*универсальные учебные действия*» гэжэ шадабари хүгжөөхэ тусхай программатай байха гээд эрилтэ табигдана.

- нэн түрүүн түрэлхи хэлээ заажа байһан багша хадаа өөрөө хэлэ бэшэгэй талаар үндэр хэмжээнэй эрдэм мэдэсэтэй, болбосорол ехэтэй, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй, тэрэ тоодо буряад хэлэнэй саашанхи хүгжэлтын гол зорилгонуудыг гүнзэгыгөөр ойлгохо ёготой;

- хурагшадай эрдэм мэдэсын эрилтэнүүдэй стандарт ба программа шудалжа, багша буряад хэлэ заалгыг түсэблэхэ;

- хуралсалай жэлэй эхиндэ багша класс бүхэндэ хурагшадай мэдэсэ шадабарийн хэмжээг элирүүлхэ зорилготойгоор хэдэн олон ондоо түхэлэй шалагалтын хүдэлмэринүүдыг дүүргүүлхэ: грамматическа даабаринуудтай диктантнуудыг, зохоолго ба найруулгануудыг бэшүүлжэ, анкетэнүүдэй асуудалнуудта харюусуулжа болохо; аман шалгалта үнгэргэхэ; үзэгдэһэн темээр шалгалтын асуудалнуудта харюунуудыг шагнаха; хөөрэлдөө эмхидхэхэ болон бусад. Эдэ даабаринуудыг дүүргэлгын дүнгүүд хурагшадай мэдэсэ, шадабари, хүгжэлтэ гү, али программын эрилтэнүүдһээ гээгдэлгэ зүбөөр гэршэлдэг. Эндэһээ уламжалан, багша класс бүхэндэ хурагша бүхэнтэй хуралсалай жэл соо хэхэ ажалаа багсаан эмхидхэхэ.

- хурагша бүхэнэй эрдэм мэдэсын хэмжээн адли бэшэ, тиимэһээ хэшээлэй алишье шатада хурагшын мэдэсын хэмжээндэ тааруугаар даабаринуудыг дүүргүүлхэ.

- *хурагшадые* *хургаха*, *хүгжөөхэ*, *хүмүүжүүлхэ* зорилгонууд түрэлхи хэлэнэй, уран зохиолой хэшээлнүүдтэ нягта холбоотойгоор элдэб онол аргуудаар, жэшээлхэдэ: интегрированнэ аргаар гэхэ гү, али заагдажа байгаа предметүүд хоорондын харилсаанай аргаар бээлүүлэгдэхэ ушартай. Эндэ 2006 ондо гарахан «Буряад хэлэнэй сахим хураха ном» (электронно ном) доторхи тон баян, хэрэгтэй материалнуудые зүбөөр бэе бээтэйнэ тааруулан холбожо шадабал, багшанарташые, хурагшадташые нилээд аша үрэтэй ба хонирхолтой байха.

- хэлэлгын культура (соел) дээшэлүүлхэ, гүнзэгырүүлхэ, зохиохы ба холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгын хүдэлмэринүүдые хэшээлэй алишые шатада хараалха, түсэблэхэ.

- *хурагшадые* *хургалга*, *хүгжөөлгэ*, *хүмүүжүүлгын* зорилгонуудые сагай эрилтэдэ таарамаар бээлүүлхын тула, багша өөрынгөө эрдэм мэдэсые, дүй дүршэлые саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ, методикодо, психологидо ба дидактикада бии боложо. Хэблэгдэжэ байдаг эрдэмтэдэй, шэнэдхэгшэ багшанарай шэнжэлгын хүдэлмэринүүдые, шэнэ дурадхалнуудые ба түрүү дүй дүршэл үзэжэ, шүүмжэлжэ, ажал хүдэлмэридөө нэбтэрүүлжэ байха.

Хургуулийн хуралсалай 2024-2025 түсэбэй ёһоор 6-дахи класста буряад хэлэн үзэлгэдэ 2 саг (68 саг) үгтэнэ.

Ажалай программа бээлүүлгэдэ иимэ хуралсалай номууд хэрэглэгдэнэ:

1. «Буряад хэлэн», О.Ш. Цыремпилова, Ц.С. Жанчипова, Улаан-Үдэ., «Бэлиг»., 2018 он.
2. «Буряад хэлээр тестнүүд»., Б.Б. Гомбоев., Улаан-Үдэ., «Бэлиг»., 2014 он.
3. «Буряад хэлэн» сахим хураха ном., Улаан-Үдэ., 2006 он., 2012 он.
4. «Буряад хургуулийн программанууд»., «Буряад хэлэн» V - IX классууд., Д.Б. Базарова, Д.Д. Санжина., Б.Б. Будаин., Улаан-Үдэ., «Бэлиг»., 2008 он.
5. «Буряад хэлээр, уншалгаар, буряад литератураар хурагшадай мэдэсэ, шадабари, дадал сэгнэхэ эрилтэ»., Ц.Б. Цыренова, Б.Б. Жалсанов., Улаан-Үдэ., «Бэлиг»., 2007 он.
6. «Буряад хэлэн болон литератураар дунда хургуулийн хуралсалай заршам»., Б-Д. Батоев., Д-Н.Д. Доржиев., С.Ж. Балданов..., «Бэлиг»., 2004 он.

**Буряад хэлэн үзэхэдэ иимэ дүн түсэблэгдэнэ.
(Планируемые результаты)**

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- юумэнэй, тэмдэгэй, тоогой ба түлөөнэй нэрэнүүдэй, дайбар үгэнүүдэй грамматическа шэнжэнүүдые эли тодоор мэдэхэ, хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха;
- юрын ба орёо түсэб табиха. Зохиолго бэшэхэ материалаа суглуулха, ханал бодолоо удаа дараалан бэшэхэ шадабаритай болохо;
- байгаалийн үзэгдэл, хонирхолтой ушар, уран зохиолой гү, али бодото геройн сэдхэлэй байдал г.м. зураглахан, бодомжолхон, юрэ хөөрэнэн үгүүлэл бэшэжээ шадаха;
- хурагшадай аман хэлэлгэ тодо, зүб дикцитэй, хоолойн аялгаар авторай гү, али өөрынгөө ханал бодол зүбөөр дамжуулжа шадаха;

Ухибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- буряад хэлээ буряад арадай үндэнэн болбосоролой нангин баялиг гэжэ ойлгохо;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;

- оршон тойронхи байгаалийн, тийхэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые

дэмжэлхэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;

- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;

- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;

- уншаха, харилсаха дуратай байха;

- өөрынгөө хэлэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй тема хэлэхэ, зорилгыень табиha;

- багшатаяа сугтаа һуралсалай проблемнэ асуудал яажа шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиha;

- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө

ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;

- өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ һураха,

критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойрониё шудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идейнь ямар бэ?

- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;

- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;

- үгөөр хэлэгдэлхэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;

- анализ, синтез хэхэ;

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол аман ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;

- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэлхэн, хэрэгтэй сагта монолог үг, али диалог хэрэглэжэ шадаха;

- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;

- хүнүүдэй хэлэлхэе шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;

- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;

- олоһон мэдэсээрээ хубаалдажа, үрэ дүнтэй бодол абаха; бэе бэеэ хүндэлжэ, анхаралтайгаар хандаха.

Программын байгуулга ба удха. (Содержание учебного предмета)

Оролто хэшээл. Буряад хэлэн- Буряад Республикын гүрэнэй хэлэн

Табадахи класста үзэхэнөө дабталга

Дабтагдаха сэдэбүүд: Фонетикэ, графика, бэшэгэй дүрим. Лексикэ. Үгын бүридэл. Үгын биш бололго. Темэ дабталга, бүридхэл.

Шалгалтын диктант (2 час).

Фразеологи

Фразеологи тухай юрэнхы ойлгосо. Фразеологическа тааралнуудай гол шэнжэнүүд.

Ямар хэлэнһээ абтаһан үгэб гэжэ мэдэхэ болохо. Абтаһан, нютагай, мэргэжэлтэнэй, хуушарһан үгэнүүдые илгаруулха шадабаритай болгохо. һурагшад хэлэлгэдээ фразеологическа тааралнуудые хэрэглэжэ һураха уялгатай.

Хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосо (1 с)

Морфологи. Хэлэлгын хуби тухай ойлгосо. Бээ дааһан хэлэлгын хубинууд. Туһалагша хэлэлгын хубинууд. Тусхай хэлэлгын хуби.

Юумэнэй нэрэ

Эхин классуудта үзэхэнөө дабталга.

Юумэнэй нэрын удха шанар ба грамматическа гол тэмдэгүүдын. Юумэнэй нэрын синтаксическа үүргэ. Юумэнэй нэрые хандалга болгон хэрэглэлгэ.

Юумэнэй нэрэнүүдэй хүниие ба юумэнүүдые тэмдэглэлгэ.

Тусхайта ба юрын юумэнэй нэрэнүүд.

Газар зүйн нэрэнүүдые (түби дэлхэйн, нуур далайн, хада уулын, орон нютагай, город тосхоной, талмай, гудамжа мэтын нэрэнүүдые), түүхын ушаралнуудай, һайндэрнүүдэй, дурасхаалта үдэрнүүдэй нэрэнүүдые ехэ үзэгөөр эхилжэ бэшэлгэ.

Ном, дэбтэр, газетэ журнал, зураг, кинофильм, зүжэг, литературынын ба хүгжэмэй зохиолнуудай нэрэнүүдые ехэ үзэгөөр эхилжэ бэшэлгэ. Эдэ нэрэнүүдые кавычкаар текст соо илгалга.

Нэгэнэй ба олоной тоо.

Зохилдол. Падежэй залгалтануудай һууриин зөөлэн хашалганай, дифтонгын, удаан ба сохилтотой аялганай, хэлэнэй узуурай хашалганай удаа түхэлөө хубилгадаг ушарнууд. Падежнүүдэй залгалтануудые залгахата, зарим юумэнэй нэрэнүүдэй һуурида болодог хубилалтанууд. Падежэй залгалтануудые зүб бэшэлгэ.

Юумэнэй нэрын нюурта ба өөртэ хамадал, тэдэнэй залгалтануудые зүб бэшэлгэ.

Хэрэггүй газарта нэгэ үгээ дабтахагүйн тула дүтэрхы удхатай юумэнэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соогоо хэрэглэжэ шадаха дадал.

Падежнүүдэй ба хамаадалай залгалтануудые зүбөөр хэлэхэ, бэшэхэ шадабаритай болгохо

Тэмдэгэй нэрэ

Тэмдэгэй нэрын удха ба грамматическа шэнжэнь.

Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд.

Тэмдэгэй нэрын биш бололго. Тэмдэгэй нэрэ биш болгодог суффикснуудые зүб бэшэлгэ.

Тэмдэгэй нэрэнүүдые зохилдуулха, хамаадуулха шадабаритай болголго.

Дүтэрхы удхатай тэмдэгэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соогоо хэрэглэлгэ.

Тоогой нэрэ

Тоогой нэрэ тухай ойлгосо. Тоолоһон, дугаарлаһан, баглуулһан, суглуулһан тоогой нэрэнүүд. Тоолоһон тоогой нэрын һүүлэй хашалган.

Дугаарлахан, баглуулхан, суглуулхан тоогой нэрэнүүдые биш болгодог суффикснуудые зүб бэшэлгэ. Юрын ба бүридэмэл тоогой нэрэнүүд. Хэлэлгэ соо баглуулхан тоогой нэрын хубаарилхан ба баглуулхан удха шанар зүбөөр хэрэглэжэ шадалга.

Тоолоohon, дугаарлахан, баглуулхантаогой нэрэнүүдые элрхэйлэгшэ, суглуулхан тоогой нэрые нэрлүүлэгшэ болгон хэрэглэлгэ.

Тоогой нэрэнүүдые зүбөөрүүлэлгэ. Тоогой нэрэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэлэхэ, бэшэхэ шадабаритай болгохо.

Түлөөнэй нэрэ

Түлөөнэй нэрэ тухай ойлгосо. Түлөөнэй нэрэнүүдэй илгарал. Түлөөнэй нэрэнүүдые мэдүүлэлэй элдэб гэшүүдэй үүргээр хэрэглэлгэ.

Түлөөнэй нэрэнүүдые хэлэлгэдээ зүбөөр хэрэглэлгэ. Түлөөнэй нэрэнүүдые мэдүүлэлнүүдые холболгодо зүбөөр хэрэглэжэ хуралга.

Дайбар үгэ

Дайбар үгэнүүдэй удха ба грамматическа шэнжэнүүдын. Дайбар үгэнүүдэй удхаараа илгарал. Дайбар үгэнүүдые мэдүүлэлэй ушарлагшадай ба хэлэгшын үүргээр хэрэглэлгэ.

Дайбар үгэнүүдэй биш болохо аргууд. Дайбар үгэнүүдые мэдүүлэлнүүд соо зүбөөр хэрэглэхэ шадабаритай болгохо.

Дабталга

Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ

Үзэһэн текстнүүдые (хуби хубяарнь), хэлэлгын стиль, темэ, холбоотой хөөрөөнэй гол удха дабталга. Хэрэгэй стиль тухай юрэнхы хөөрэлдэлгэ.

Байгаалие гү, али ямар нэгэн бодото байдалые тодорхойлон харуулхан удхатай юрэ хөөрэхэн текстээр изложени бэшэлгэ.

Шудалан үзэжэ байгаа литературна зохеолой хэһэгээр дэлгэрэнгы ба хуряангы изложени бэшэлгэ.

Хараһан фильмын, зүжэгэй, радиодамжуулгын удхаар өөрынгөө һанамжа оруулалсан, дэлгэрэнгы ба хуряангы изложени бэшэлгэ.

Ямар нэгэн юумые, байгаалие ажаглан хадуужа абаһанаа тодорхойлон, мүн зураг хаража бэшэхэн сочинени.

Литературна геройн характеристикэ хөөрэжэ үгэлгэ.

Уншаһан рассказ, шүлэг, статья тухай һанамжасая бэшэлгэ.

Юрын конструкцитай мэдүүлэлнүүдһээ бүридэхэн багахан рассказые ородһоо бураад хэлэн дээрэ оруулга.

Нуралсалай сэдэбүүдэй түсэб. (Тематическое планирование)

№	Разделнүүд.	Үгтэһэн саг
1	Оролто хэшээл. Буряад хэлэн ХХI зуун жэлэй эхиндэ	2
2	Табадахи класста үзэһэнөө дабталга. Шалгалтын диктант	4+2
3	Фразеологи	2
4	Хэлэлгын хубинууд тухай ойлгосо	1
5	Юумэнэй нэрэ	18+2
6	Тэмдэгэй нэрэ	6
7	Тоогой нэрэ	6
8	Түлөөнэй нэрэ	6
9	Дайбар үгэ	5
10	Дабталга	4

Сэдэбүүдэй нара, үдэр түсэблэлгэ. (Календарно-тематическое планирование)

№	Хэшээлэй сэдэб	Үгтэһэн саг	Хэшээл үнгэргэлгэ		
			Түсэбөөр (по плану)	Бодотоор (факт.)	Тэмдэглэл
Буряад хэлэн XXI зуун жэлэй эхиндэ					
1	Хэлэн тухай	1			
2	Харилсаанай байдал	1			
5-дахи класста үзэһэнөө дабталга					
3	Фонетикэ	1			
4	Үгүүлэл. Үгүүлэлэй анализ	1			
5	Лексикэ	1			
6	Синтаксис. Холбуулал.	1			
7	Мэдүүлэл	1			
8	Шалгалтын диктант	1			
9	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри	1			
Лексикологи.Фразеологи					
10	Лексикологи. Толинууд	1			
11	Фразеологизмуудай шэнжэнүүд	1			
12	Сүлөө ба тогтомол холбоо үгэнүүд	1			
Грамматика. Морфологи.					
13	Грамматика. Морфологи.	1			
14	Хэлэлгын хубинуудай лексическэ категори.	1			
15	Шалгалтын диктант	1			
16	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри	1			
Юумэнэй нэрэ					
17	Юумэнэй нэрын удха шанар	1			
18	Юрын ба тусхайта юумэнэй нэрэнүүд	1			
19	«Нютагаймнай баялиг» проект зохоолго	1			
20	«Нютагаймнай баялиг» проект зохоолго	1			
21	Тодорхой ба зайраа юумэнэй нэрэнүүд	1			
22	Юумэнэй нэрын нэгэнэй тоо	1			
23	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоо	1			
24	Абтаһан үгэнүүдэй олоной тоогой залгалта зүб бэшэлгэ	1			
25	Юумэнэй нэрын зохилдол	1			
26	Нэрын падеж. Аялганаар һүүлтэһэн үгэнүүдэй зохилдол	1			
27	Хамаанай падеж	1			
28	Юумэнэй нэрын зүгэй, уйлын падежнуудэй залгалтанууд.	1			
29	Юумэнэй нэрын зэбсэгэй, хамтын, гаралай падежнууд.	1			
30	Шалгалтын диктант	1			
31	Алдуунууд дээрэ хүдэлмэри	1			
32	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Хөөрөөн «Минии нохой»	1			

33	Юумэнэй нэрын нюурга хамаадал	1			
34	Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадал	1			
35	Юумэнэй нэрын морфологическа шуулбэри	1			
36	Юумэнэй нэрэ дабталга. Шалгалтын худэлмэри.	1			
37	Минии хүгшэн эжы, аба. Проект хамгаалалга	1			
Тэмдэгэй нэрэ					
38	Тэмдэгэй нэрын удха шанар	1			
39	Шанарта ба харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд	1			
40	Тэмдэгэй нэрын шанарай зэргэнүүд	1			
41	Харилсаата тэмдэгэй нэрэнүүд	1			
42	Абтаһан тэмдэгэй нэрэнүүдые зуб бэшэлгэ. Хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ.	1			
43	Тэмдэгэй нэрын хэлэлгэ соо хэрэглэлгэ тухай.	1			
44	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын зохилдол	1			
45	Юумэнэй нэрын орондо хэрэглэглэгдэһэн тэмдэгэй нэрын хамаадал	1			
46	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Зохеолой гол бодол элирүүлжэ һуралга	1			
Тоогой нэрэ					
47	Тоогой нэрын удха шанар	1			
48	Тоогой нэрэнүүдэй илгарал. Тоолоһон тоогой нэрэнүүд.	1			
49	Дугаарлаһан тоогой нэрэнүүд.	1			
50	Баглуулһан тоогой нэрэнүүд.	1			
51	Шалгалтын диктант	1			
52	Алдуунууд дээрэ худэлмэри	1			
53	Суглуулһан тоогой нэрэнүүд.	1			
54	Тоогой нэрын удхаараа илгарал.	1			
55	Аман хэлэлгэ хүгжөөлгэ. Үгүүлэлэй гол бодол, өөрын һанамжа	1			
Түлөөнэй нэрэ					
56	Түлөөнэй нэрэ	1			
57	Түлөөнэй нэрын удхаараа илгарал	1			
58	Түлөөнэй нэрын олоной тоо	1			
59	Түлөөнэй нэрын зохилдол	1			
60	Түлөөнэй нэрын хамаадал	1			
61	Түлөөнэй нэрын хэрэглэлгэ	1			
62	Холбоо хэлэлгэ	1			
Дайбар үгэ					
63	Дайбар үгын удха шанар	1			
64	Анхан ба гараһан дайбар үгэнүүд	1			
65	Дайбар үгын удхаараа илгарал	1			
66	Дайбар үгэнүүдые хэлэлгэдээ хэрэглэлгэ	1			
67	Шалгалтын худэлмэри	1			
68	Алдуунууд дээрэ худэлмэри	1			

